

INTRODUCCIÓ

La psicologia presenta diferents perfils, d'acord amb Caparrós (1984), n'hi ha però dos de fonamentals: un perfil científic i un perfil tecnològic. El primer té com a objectiu descriure i explicar el funcionalisme psicològic i inclou, també, una preocupació pels temes filosòfics que comporta aquest objectiu. El segon se centra en les aplicacions i les tècniques de caràcter psicològic en múltiples ambients i situacions, sobretot de caràcter educatiu i terapèutic. Aquests dos perfils mostren clarament el doble vessant de l'activitat científica psicològica actual: el vessant de producció de coneixement sobre la psique i el vessant de les seves aplicacions.

Per raons que ara no analitzarem, el vessant aplicat de la psicologia s'ha desenvolupat fins a un punt que oculta l'altre vessant més bàsic d'activitat científica. Es pot constatar aquest fet si se sondeja l'opinió social respecte de la psicologia, però també si s'observen les expectatives dels estudiants i la mateixa pràctica professional dels psicòlegs. Encara que tothom accepta que la psicologia és una disciplina d'estudi d'uns fenòmens inqüestionables –més enllà de la dificultat de definir-los, predomina una versió professional aplicada d'aquests estudis. Això és així fins el punt que l'aspecte més bàsic de l'anàlisi i la teorització sobre els fenòmens psíquics resta com una activitat sovint evitada. Aquesta evitació està estretament relacionada amb la irresolució dels problemes conceptuals lligats al què s'entén per psique o ment i al qüestionament de la mateixa existència de la psicologia com a disciplina científica. A banda d'això, la problemàtica teòrica i conceptual es manté per l'enorme producció intel·lectual psicològica mancada d'un ordre que la faci entenedora i accessible a un estudiós d'aquesta disciplina. La perplexitat davant tanta literatura psicològica inconnexa és notòria. És per aquesta raó que la preocupació fonamental d'aquest treball es assajar un ordenament conceptual psicològic que actuï d'indicació d'un treball teòric que s'ha de fer i de proposta concreta de com fer-ho.

Partim de la idea que tot i que els coneixements psicològics són aplicables i –a més– en part sorgeixen dels problemes concrets que se li plantegen, la psicologia no és, com a tal, una disciplina aplicada; és a dir: la psicologia no és una tecnologia. Aquest és un punt que mereix una consideració especial ja que no obstant l'actual predomini d'una visió tecnològica de la psicologia, aquesta disciplina no es defineix pels camps als quals es poden aplicar els seus coneixements sinó pels fenòmens que estudia.

La psicologia es defineix com a l'estudi de la psique i té com a objectiu presentar un coneixement sobre els fenòmens que inclou aquest concepte. En aquest sentit, es troba en el mateix vessant científic que la física i la química, que la biologia i que la sociologia. Això hauria de ser obvi si no fos pels prejudicis de tot ordre que conflueixen en la concepció d'aquesta disciplina i que arriben, fins i tot, a qüestionar la seva necessitat com a tal disciplina. Més enllà d'aquests prejudicis hi ha, però, una fet: existeixen uns fenòmens que tradicionalment s'han identificat com a psíquics o mentals dels quals cal donar compte. Amb aquest objectiu, la psicologia es planteja com una disciplina que pretén respondre de què s'entén per psique i es planteja de fer-ho de manera equivalent a com un biòleg respon de què s'entén per vida o un sociòleg respon de què s'entén per societat.

En aquesta línia de respondre dels fenòmens psíquics o mentals hi ha un conjunt ampli de tradicions filosòfiques i científiques. Entre elles destaca la tradició conductista que ha marcat un punt d'inflexió fonamental en exigir el reconeixement del caràcter natural dels fenòmens que estudia la psicologia, amb la proposta de l'ús del terme “conducta” en lloc de qualsevol altre que impliqui una concepció espiritualista de la psique. Fins i tot, es va obviar el parlar de “psique” per aquesta mateixa raó i així, sense renunciar al concepte de “psicologia”, es va definir aquesta com l'estudi de la conducta o del comportament (Watson, 1924/1976).

L'enfocament interconductual de J.R. Kantor (veure, entre altres obres referides, els treballs de 1924-1926 i 1967/1978) va significar la consideració d'una línia de pensament que –entroncant-se directament amb la concepció hel·lènica de la psicologia (Kantor, 1963), proposava l'adopció del criteri de comportament, molt lligat al concepte de moviment o canvi aristotèlic, com a descriptor fonamental de la naturalesa i també dels fenòmens psíquics en tant que fenòmens naturals.

El discurs teòric que segueix té aquests plantejaments conductuals i interconductuals com a punt de referència però té com a objectiu fonamental el presentar i desenvolupar el concepte de comportament o conducta no com a acció física que els organismes executen sinó com a animació o dinàmica que els defineix en una dimensió funcional inqüestionable i de la qual la ciència natural general n'ha de donar compte.

L'objectiu d'aquest treball és, doncs, el de fer un plantejament general i naturalista dels fenòmens psíquics; plantejament que vol ser una alternativa teòrica als models dualistes i mecanicistes en voga –cognoscitiu i cibernètic, particularment–, a la vegada que un ordenament sistemàtic i coherent, encara que no exhaustiu, dels coneixements sobre aquells fenòmens.